

Høringsuttalelse om vindkraftprosjektene i Verdal

Bakgrunn for saken.

Firmaet E.ON har sendt melding om at det ønsker å utrede bygging av tre store vindkraftanlegg i Verdal kommune. Det totale utbyggingsarealet på Markavola, Hyllfjellet og Sognavola kan legge direkte beslag på 80 km². Dette svarer til 5% av arealet i kommunen.

1 Konsekvenser hvis vindkraftverkene blir etablert.

Bygging og drift av vindkraftanlegg i Verdalsfjella vil berøre miljø, natur og samfunn på disse områdene:

1.1 Naturmangfold.

Norge er forpliktet av flere internasjonale vernekonvensjoner til å sikre levedyktige bestander av dyre- og plantearter. Artsdatabanken påpeker at vi for fjellet har lite kunnskap om artenes forekomst, krav til leveområde, leveområdenes forekomst og hvordan disse endres. Det er derfor viktig at det her hentes inn betydelig kunnskap om naturmangfoldet i området. Å kartlegge forekomster av dyr, planter og området økosystemer er et omfattende arbeid som vil ta tid. Særlig med hensyn til at det er flere fuglearter i området (inklusive en god del trekkfugler) som det kan ta dager i mellom hver gang de er i observasjonsområdet. Det samme gjelder for en god del store rovdyr.

Kommunedelplan Vindmøller for Verdal og Levanger (2007) tar opp en særdeles aktuell problemstilling når det gjelder etablering av vindkraftverk i Verdalsfjella: "Det kan også oppstå skader på den lokale vegetasjonen ved at det ved plassering av anlegg eller framføring av veg, skjer en drenering av våte områder. Dette vil spesielt kunne gi negative effekter i naturtyper som våtmark og myr. Tiltaket vil i slike tilfeller kunne påvirke et mye større areal enn det direkte arealbeslaget som skjer."

Svært mange fuglearter unngår områder med vindkraftverk og taper på den måten hekke- eller beiteområder. En del trekkfugler får økt energibruk fordi de flyr omveger for å unngå slike anlegg. Andre trekkfugler og rovfugl mister livet i sammenstøt med vindmøllevingene. Det er også kjent at ryper flyr rett inn i tårnene og knekker nakken.

Utbygger nevner i meldinga en god del arter som er observert i og rundt planområdene; gaupe (sårbar), jerv og bjørn (begge sterkt truet), fuglene dobbeltbekkasin, hønsehauk, storlom, vipe, varsler og fiskemåke (alle nær truet), lavartene langnål, gubbeskjegg, huldrelav, svartsonekjuke, gammelgranskål (alle nær truet) og kravstore planter som brudespore, grønnekurle, tranestarr og hårstarr.

Allerede før konsekvensutredningen har startet ser en altså at det er flere rødlista arter som vil bli ytterligere truet av en eventuell utbygging. Videre erkjennes det i meldinga at prosjektene vil berøre flere viktige naturtypelokaliteter for barskog, gammel furuskog, rikmyr og kalkkrevende fjellvegetasjon.

1.2 Inngrepsfrie naturområder.

Alle de tre planområdene vil berøre inngrepsfri natur slik at følelsen av urørt villmark blir ødelagt. Slike juveler blir bare sjeldnere og sjeldnere i trøndersk natur.

I følge Direktoratet for naturforvaltning, er gjenværende områder i Norge som ikke er preget av inngrep vurdert å ha en særskilt verdi for samfunnet, etter hvert som stadig større deler av landet har blitt tatt i bruk til forskjellige former for utbygging¹. Inngrepsfri natur er levested for mange av våre dyre- og plantearter, deriblant flere truede og sårbare arter. Mange turgåere verdsetter store, sammenhengende områder uten inngrep, med de mulighetene det gir for opplevelse av stillhet og intakt natur. I tillegg regnes områdene å ha en egenverdi i kraft av fraværet av inngrep. Naturområder med urørt preg er også viktig for å ta vare på Norge som attraktivt reisemål og som turistnasjon. Kommunedelplan Vindmøller for Verdal og Levanger (2007) slår fast at "Vindkraftverk skal ikke føre til reduksjon eller forringe opplevelsen av de inngrepsfrie områdene".

1.3 Verneområder.

Verdalsvassdraget er varig verna. Dette betyr blant annet at for områder langs vann og vassdrag som har betydning for natur, kulturmiljø, og friluftsinnteresser skal kommunen opprette en buffersone på 100 meter hvor tiltak ikke skal være tillatt.

Direktoratet for naturforvaltning har tilrådt etablering av et naturreservat på ca. 11 000 dekar i Kverndalen. I formålsparagrafen i forslaget til forskrift kan en lese at området "har spesiell vitenskapelig og pedagogisk betydning og egenart som en elvedal, bl.a. med særegen naturskog i fuktig miljø." I dalen finnes det store verdier av gammel granskog. Planområdene for Hyllfjellet og Sognavola går langs grensen for det foreslåtte reservatet. Hvis Kverndalen blir omringet av vindkraftanlegg vil besøkende få en sterkt forringet opplevelse. Det blir både visuell forurensing og mye støy i naturreservatet.

Likedan er det tilrådt etablering av Høysjøen – Høgmannen naturreservat; dette vil bli ca. 15 800 dekar stort. Formålsparagrafen i forslaget til forskrift slår fast at området har en "egenart som en del av et spesielt stort område i regionen, med dominans av eldre naturskog, og en rekke enkeltlokaliteter av stor verdi, herunder boreal regnskog,

---

¹ I perioden fra 2003 – 2008 var energisektoren ansvarlig for 40% av alt INON – bortfall i Norge.

høgstaudeskog, sumpskog." Utbyggeren tenker å strekke planområde Markavola inn i den sørlige delen av naturreservatet.

1.4 Friluftsliv.

Planområdet for vindkraftverket er i kommuneplanens arealdel definert som landbruks-, natur, reindrifts- og friluftsområder (LNRF). Områdene er i dag mye brukt til vandring, skigåing og jakt. I tillegg til friluftslivet i planområdene er også områdene rundt brukt til flere ulike aktiviteter som kommer til å få redusert verdi på grunn av visuell påvirkning. For eksempel så ligger Markavola lett tilgjengelig. Den populære skiløypa fra Leksdal skistadion, via Fånetvatnet og videre opp til Høysjøen går rett nordafor planområdet.

Utbyggerne skriver at "turgåing, jakt og fiske kan foregå som før". Rent juridisk kan man bruke området som før men opplevelsen blir sterkt redusert når landskapet endrer karakter. Dessuten blir det en risiko for å bli truffet av iskast og deler fra turbinene. Turbinprodusenter opplyser at man burde ha en sikkerhetsavstand på flere hundre meter og sette gjerde rundt anlegget. Det blir også mye støy i et område mange søker seg til i dag for å oppleve stillhet. I "Retningslinje for behandling av støy i arealplanleggingen" kan man lese: "Kommunen bør unngå å lokalisere nye støykilder slik at verdifulle stille områder forsvinner eller reduseres i omfang." Videre kan man lese at all støy er uønsket i større upåvirkede naturområder. Selv om man gjør en ny definisjon av området når man bygget veiene og definerer det som "nærfriluftsområde" blir det mer støy enn hva det burde være i slike områder i henhold til retningslinjene. Selv om man definerer det som en bypark som har en støygrense på 50-55 dB blir det for mye støy.

Med de foreslåtte vindkraftverkene vil store områder miste sin verdi for friluftslivet. Moltemyrer vil gruslegges eller tørke ut, særlig pga veibygging. Jakt og fiske blir ikke aktuelt lenger. Turgåere vil høre lyden av kraftverkene på langt hold. I Kommunedelplan Vindmøller for Verdal og Levanger (2007) heter det at "Vindkraftanleggene påvirker (...) opplevelsen av naturen og det urørte miljøet. Vindkraftverk bør ikke settes opp i større naturområder. Tiltaket vil da ikke kunne få en nytteverdi som forsvarer omfanget av negativ påvirkning som følger av tiltaket."

1.5 Landskap.

Landskapet vil endre karakter på grunn av visuell forurensing. Samlet høyde på tårn pluss vinge kan bli inntil 180 meter, med andre ord 60 meter høyere enn Trondheims landemerke; Tyholtårnet. Dette vil rage veldig høyt i naturen og bli visuelt dominerende. Kommunedelplan Vindmøller for Verdal og Levanger (2007) drøfter flere forhold knyttet til landskapsopplevelse og vindkraftanlegg. Her sies det blant annet at "Framføring av anleggsveger og kraftlinjer i forbindelse med etablering av vindkraftverk kan tydeliggjøre visuelle inngrep i landskapet. Dette er problematisk i et nakent høytliggende landskap eller kupert terreng."

1.6 Fritidsbebyggelse.

Ser man på støysonekart fra andre anlegg kan man se at det er store områder som får mer enn 55 dB. Om "friluftsområdet" skal ha samme grense som grønnskulpturer i tettsted kommer det til å bli vanskelig å finne noe sted i planområdet hvor man har lavere støy enn hva anbefalingene tilsier. Dette vil være forstyrrende for fritidsbebyggelse så vel som for friluftsliv og dyreliv i området.

1.7 Reindrift og landbruk.

Både Hyllfjellet, Sognavola og Markavola har verdi for reindriften. Problemene denne næringa møter i Midt-Norge skyldes i betydelig grad tap av beiteareal.

1.8 Kulturminner og kulturmiljø.

Meldinga fra utbyggeren innrømmer at opplevelsen av kulturminner og kulturmiljø påvirkes av vindkraftverk, selv på lang avstand. I Kommunedelplan Vindmøller for Verdal og Levanger (2007) heter det at "et vindkraftanlegg plassert i eller ved kulturminner / kulturmiljøer / kulturhistorisk landskap vil vanligvis påvirke / dominere over de kulturelle og kulturhistoriske verdiene på en negativ måte".

1.9 Elektrisitetsproduksjon og verdiskaping.

Vi har god tilgang på elektrisk kraft i Norge. Ser en for eksempel på perioden fra år 2001 til 2010 så var den gjennomsnittelige årlige nettoeksporten på over 2,3 TWh. Kraftoverskuddet i Norden i 2020 er stipulert til 50 TWh.

Når det gjelder lokal forsyningsikkerhet så er utbedring av overføringslinjer et langt viktigere tiltak i forhold til å takle toppen i forbruket enn økt kraftproduksjon i Nord-Trøndelag. Dette er årsaken til at vi har fått en 100 km lang ledning (420 kV) mellom Nea og Järpstrømmen i Sverige.

Målet for de grønne sertifikatene var å bygge nok anlegg til å produsere 26,4 TWh pr år i Sverige og Norge innen 2020. Undersøkelser som FRIFO har gjennomført viser at landene allerede har gitt nok konsesjoner til at en er på god vei til å oppfylle målsettingene. Tiden er inne for å vurdere nye prosjekt svært kritisk.

Prosjektene betyr lite med tanke på langsiktig sysselsetting i kommunen. Etter oppstart vil driften fjernstyres og vedlikehold og reparasjoner utføres av omreisende ingeniører.

2 Krav til utredninger

Framlagte melding er lite presis i beskrivelsene av konsekvensutredninger innafor hvert enkelt tema. Om E.ON holder fast på planene om å utrede etablering i ett eller flere av planområdene så har Naturvernforbundet disse forventningene:

2.1 Naturmangfold.

Miljøverdier må generelt kartlegges grundig. Det må gis et særlig fokus på arealkrevende fuglearter som rovfugl og trekkfugler. Følgende arter må følges opp med spesifikke utredninger:

- Gaupe (sårbar, planområdet i artens yngleområde).
- Jerv (sterkt truet, planområdet i artens yngleområde).
- Bjørn (sterkt truet, planområdet i artens leveområde).
- Fjellrev (kritisk truet, observert i Kverndalen på 1980-tallet). Det må undersøkes hvilken betydning områdene kan ha for ekspansjon av arten i Midt-Norge.
- Hønsehauk (nær truet).
- Vipe (nær truet).
- Storlom (nær truet). Arten er sårbar for forstyrrelser i hekketida. Dette må gi føringer for anleggsperioder, vedlikeholdsperioder og lokalisering av vindmøller.
- Varsler (nær truet).
- Liten salamander (nær truet). Fånetvatnet er mulig lokalitet.
- Storfulg og orrfugl og deres spillplasser.
- Dobbeltbekkasin (særs gode spillområder registrert ved Kvernsjøen og på Spjeldberget).
- Spettefugler (lia mellom Kjesbuvatnet og Håkkåklumpen).
- Bever, aktuell i Kverndalen.

Naturtyper i vindkraftområdet med direkte fysiske inngrep (forbindelsesveier, mastfundamenter, transformatorstasjoner, oppstillingsplasser, masseuttaksområder og lignende), kartlegges spesifikt ved hjelp av feltundersøkelser. Dette kan gi en faglig kunnskapsbase for tilbakeføring og revegetering av området.

Rødlistede naturtyper må gis en særskilt prioritet i utredningene slik at disse blir skånet for ødeleggelser. Hydrologiske undersøkelser for å unngå grunnvannsdreneringer ved myrer, elver, bekker, tjern og innsjøer må utføres og disse må få avgjørende innflytelse i detaljprosjektering av infrastruktur.

2.2 Inngrepsfrie naturområder.

Man må ikke kun se på hvor mye INON som går tapt av dette prosjektet, men også se dette i forhold til hvor mye som har gått tapt regionalt, nasjonalt og for Skandinavia som helhet. Problemet med forvaltning av inngrepsfri natur er ofte at man kun ser på enkelte inngrep uten å se på helheten. Et minimum vil derfor være at E.ON lager en samla oversikt over tap av INON for alle prosjektene som ligger i startgropa, både i Midt-Norge og i Midt-Sverige.

2.3 Verneområder.

Planområdene ligger i nedbørsfeltet til Verdalsvassdraget, som er varig verna. Effekter på vassdraget må inkluderes i konsekvensutredningen. Det må vurderes i hvilken grad det foreligger konflikt med verneverdiene.

Det foreslåtte naturreservatet i Kverndalen må ikke bli påvirket av vindkraftverk. Utredningene må derfor se på hvor infrastrukturen skal legges for å unngå dette.

Det foreslåtte naturreservatet Høysjøen – Høgmannen må ikke bli påvirket av vindkraftverk. Utredningene må derfor ta utgangspunkt i at planområdet må endres for å unngå slik påvirkning.

2.4 Friluftsliv.

Samfunnsvitenskapelig kompetanse må hyres inn for å verdsette utbyggingsområdene sin betydning for lokalbefolkning og tilreisende som bruker områdene til jakt, fiske og friluftsliv. Utredningen må videre vise hvordan "friluftslivsverdien" vil forandre seg når naturområdene blir omgjort til vindkraftanlegg med tilhørende støy, skyggekast og fare for iskast.

2.5 Landskap.

Man bør se på hvordan det vil vises i fra forskjellige lokaliteter og ikke bare i fra dalbunnen og oppover. Det må for eksempel lages synlighetsvurderinger fra punkter i kommunen som har stor verdi både for lokalbefolkning, hytteeiere og turister / reiseliv. Mulig lyssetting av mastene av hensyn til lufttrafikk må vurderes særskilt ut i fra synlighetsanalyser.

Veiene inn til området og i området vil være 5 meter breie. Samlet ryddebelte for veg og kabelgrøft er cirka 10 meter. Dette bør også med i visualisering av området.

Det må utformes konkrete planer for hvordan en tenker seg at de fysiske inngrepene utført i planområdet skal tilbakeføres til mest mulig opprinnelig naturtilstand gjennom restaurering og revegetering. Restaureringen må ikke bidra til spredning av fremmede arter eller organismer som ikke naturlig forekommer på stedet. Dette punktet må belyses spesielt i planene. Det må også inngå opplysninger om hvem som skal være ansvarlig for tilbakeføringen og dekke kostnadene.

2.6 Elektrisitetsproduksjon og verdiskaping.

Vi etterlyser en dokumentasjon for behovet for vindkraftverkene, sett i forhold til andre planlagte vind- og vannkraftprosjekter og det store energieffektiviseringspotensialet som foreligger.

Konsekvensene knyttet til økonomiske forhold og sysselsetting, både under anleggsperioden og driftsperioden, må få en realistisk utredning. For Feren reinbeitedistrikt må det utarbeides en helhetlig konsekvensutredning for videre reindrift etter etablering av store vindkraftverk i både Meråker, Steinkjer og Verdal.

3 Avslutning

Vindkraftutbygginger i Verdalsfjella må sees i sammenheng med utbyggingsplaner av vindturbiner i andre fjellområder både i Sør- og Nord-Trøndelag. Dersom disse områdene bygges ut er det en betydelig del av trønderske fjellområder som blir berørt. I følge Artsdatabanken er endret arealbruk vurdert som den viktigste påvirkningsfaktoren for de truede og nær truede artene i fjellet (63 arter, ca. 40 % av fjellets truede eller nær truede arter). Naturmangfoldloven § 10 slår fast at "En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for". En enkeltvis KU og behandling av vindkraftprosjekt i Verdal kommune vil dermed bryte med dette prinsippet om økosystemtilnærming og samlet belastning.

Naturvernforbundet er en ideell organisasjon som målbærer medlemmenes syn på miljøvern og friluftsliv. I denne uttalelsen har vi kommet med konkrete innspill til en eventuell konsekvensutredning for vindkraftprosjektene Hyllfjellet, Sognavola og Markavola. Vi har kommentert utredningsbehov knytta til 1) naturmangfold, 2) inngrepsfrie naturområder, 3) verneområder, 4) friluftsliv, 5) landskap og 6) elektrisitetsproduksjon og verdiskaping.

I denne høringsuttalelsen har vi dessuten pekt på opplagte negative konsekvenser knyttet til de seks temaene listet opp i avsnittet ovenfor, i tillegg til ulemper for 7) fritidsbebyggelse, 8) reindrift og landbruk og 9) kulturminner og kulturmiljø. **En kan allerede slå fast at de store miljø-ødeleggelsene som vindkraftprosjektene nødvendigvis vil gi ikke oppveies av samfunnsmessige eller miljømessige framskritt. Naturvernforbundet sin klare anbefaling til E.ON er å trekke vindkraftplanene i Verdal kommune.**

Med hilsen

Torgeir Havik (sign)
Leder Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag

Gunnar Gustad (sign)
Naturvernforbundet i Verdal

Kopi: Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
Verdal kommune
Norges Naturvernforbund
FNF i Nord-Trøndelag
E.ON Vind Sverige AB